שורך נרבע. ואסור להקריבה. אבל לסוקלו תרי בעינן דאמר מר (ב"ק דף מד.) כמיתת הבעלים כך מיתת השור: **ותנא תונא.** לענין פסולי קרבן בזבחים ובנכורות: **וצריכא.** לאשמועינן בכולהו דשתיקתו הודאה היא: **חזי ליה בימי טומאתו.** ולא לגבי היא ומותרים לטהורים: **ולא לגבי מזבח קיימי.** ולא איכפת ליה להכחישו והודאה מיהא לא הוי ומותר להקריבה לריכא: **אשתו וזינתה בעד אחד.** כלומר אמר לו עד אחד אשתך זינתה והוא שותק מהו [1]ליאסר העד עליו: **ולא הוה אחי.** ההוא סמיא לעת הקבוע לו לפני שמואל: **שדר.** שמואל שליח בתריה שימהרנו לבא: **מאי לאו אי מהימן לך.** האי עד כשאר עד אחד דידעת ביה שאינו מפקולי עדות דלאו גזלנא הוא: **אפקה.** הוציא ולא הכחישתו: **יאי המלך.** הכהנים של משמוגאים הוה: **לכוחליה.** שם מדינה שבמדבר: **מלוחים.** ירקות הם ושמן קקולי בלשון ארמי כמו הקוטפים מלוח עלי שיח (איוב ג): **כשהיו עסוקים בבנין.** בית שני שבאו מן הגולה והיו עניים והיו מוציאין הוצאות במלאכה אף אנו נאכל מלוחין להיות זכר לעוני אבותינו ולהודות לפני הקדוש ב"ה שהגליתנו והעשירנו: **לכן של פרושים עליך.** שונאיך הם ואין שמחים בהצלחתך: **ומה אעשה.** לידע שכן הוא: **הקם להם בציץ שבין עיניך.** תן ציץ הקדש על מצחך ויעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו [2]את לבם. ואע"ג דלאו שעת עבודה כדאמר בפ"ב (לעיל נד.) בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם: **שהיו אומרים אמו נשבית מן המודיעים.** לכך מיחו בו שהיו הפרושים אומרים עליו אמו נשבית במודיעים כלך של בית חשמונאי היה ושבויה פסולה לכהונה ונשאה אביו ונמצא חלל: **ויבדלו חכמי ישראל בועם.** שכעס המלך עליהם: **כך הוא דינו.** לסבול חרפתו: **וכך הוא דינך.** בתמיה שלא תנקם מהם: **רומסס.** הרגם: **מה אהא עליה.** שמא תשתכח אמר ליה הרי ס"ת כרוכה ומונחת ובתוכה [3]המצות ולא ישתכחו: [4]**ותוץ הרעה.** [5]לשון ויץ ליץ ויגמול שקדים (במדבר יז). ל"א בערה לשון נוצים (יחזקאל ו) כגילוץ המגעיר גחלת [6]: **שמעון בן שטח.** אחי אשתו היה [7]: **והתביאתו [8]: היכי דמי.** ויבוקש הדבר ולא נמצא דמשמע שהחזיקוהו בחזקת כשרות: **סמוך אהני.** דאמרי אשתבאי והיכי קאמר ולא מצאו. ואי אמרת אוקי תרי בהדי תרי ואוקי איתתא אחזקתה ה"מ [9]אי היא קמן והיתה בתה לב"ד להתירה אבל בנה זה הנדון אין לו חזקה דכשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול: **אלא לאו בעד אחד.** העיד על השבויה ובאו שנים והכחישוהו: **דרב אחא בר מניומי.** בעצמה: **שפחה הכניסו אחיה.** הכניסו להם שפחה וסבורים שהיא זאת וגנבוה מהם לאחר שנשבית עד שלא נתיחדה בלא עדים הילכך אין כאן הכחשת עדים:

מנסך ייך בא ואתלף האיסור בהא ודאי יש לחוש לדבריו ולבדוק כדאמר לקמן (עמוד ב) גבי בעל מום דמלי אמר ליה שלא ואחוי וכשאדם עושה חבירו שליח לשמור יינו או להביא מן המרתף נאמן [10]דהיינו בידו ומהימן עליה כבי תרי כשסומך עליו והא דבעינן שותק היינו דוקא דלא עשאו שליח:

אמר אביי היא היא. [11]. תימה והא [12]אמרת המקדש בעד א' אין מושיבין לקידושין דאין דבר שבערוה פחות משנים וי"ל דהתם אפשר כיון דלא קדשה בפני עדים המעות מתנה אבל הכא הביאה אוסרת בין בעדים בין שלא בעדים ואין אנו צריכין אלא שידע הבעל האמת מיהו קשה דמשמע הכא עד אחד נאמן ובמסכת סוטה (דף ג.) משמע דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה [13] משמע דבעינן עדים ויש לומר דהתם מייריי בשאינו שותק [14] אבל בשותק בעד אחד מהימן [15]:

רבא אמר כו'. וא"ת כיון דשותק ושתיקה כהודאה דמי [16] למה לא תאסר עליו וכי לא יוכל לעשותה עליו חתיכה דאיסורא וי"ל דקסבר רבא דטעמא דשותק מהימן לאו משום דשתיקה כהודאה דמיא אלא משום דאיכא רגלים לדבר מהימני ליה [17] וכיון שאין האיסור מכח עדות הבעל אלא מכח עדות העד לא מהימני ליה דעד אחד אינו נאמן בדבר שבערוה:

הקם להם בציץ שבין עיניך. פירש בקונטרס ואע"ג דלאו שעת עבודה היא הא אמרינן לעיל (דף נד.) בבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן וקשה דאדרבה משמע מהתם דמיד שהיו יכולין להפשיטן שהיו זקוקין להפשיטן מדקאמר לא ניתנה תורה למלאכי השרת משמע דשלא לצורך אסירא [18] ומפרש רבינו תם דדוקא אין משוש דכתיב בו (שמות כח) והיה על מצחו תמיד משמע דמותר שלא בשעת עבודה אבל בשאר בגדים לא ואינאי היה כהן מזרע בית חשמונאי:

מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. דאשתבאי והיכי קאמר גמרא ולא נמצא הקשה בקונטר' אדרבה אוקי תרי בהדי תרי ואוקי אם יגאי בחזקת כשרות כדאמרינן גבי כהן בפרק [האשה שנתארמלה] (כתובות דף כו:) ותירץ ה"מ אי הוא היה קמן והיתה בתה לב"ד להתירה דהתם אית לה חזקה דכשרות אבל בנה זה הנדון לפנינו אין לו חזקת כשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול שאומרים שאמו נשבית קודם שגולד וא"ת מ"מ תיהוי ליה חזקה דאמיה שהיתה בחזקת כשרות דהא אמרינן בפרק קמא דכתובות (דף יג.) לדברי המכשיר בה מכשיר בנתה וי"ל דלא בתרומה דרבנן ותרי בהדי תרי אלא בתרומה דרבנן ותרי ותרי אפקיא דרבנן ובהא לא אתמירו אבל ביומסן דאיכא איסורא דאורייתא אתמירו ואסורה היא מדרבנן [19]: אמר

[1]ושורך נרבע והלה שותק נאמן ותנא תונא [2]ושנעבדה בו עבירה ושהמית על פי עד אחד או ע"פ הבעלים [3]נאמן האי ע"פ עד אחד היכי דמי אי דקא מודו בעלים היינו ע"פ הבעלים אלא לאו דשתיק, **וצריכא** דאי אשמעינן הך קמייתא אי לאו דקים ליה בנפשיה [4]דעבד חולין בעזרה לא הוה מייתי אבל נטמאו טהרותיך מימר אמרינן האי דשתיק דסבר חזי ליה בימי טומאתו ואי אשמעינן הא משום דקא מפסיד ליה בימי טהרתו אבל שורו נרבע מימר אמר [5]כל השוורים לאו לגבי מזבח קיימי צריכא איבעיא להו אשתו זינתה בעד אחד ושותק מהו [6]אמר אביי נאמן רבא אמר [7]אינו נאמן הוי דבר שבערוה ואין דבר [8]שבערוה פחות משנים אמר אביי מנא אמינא לה דההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל יומא חד נגה ליה ולא הוה קאתי שדר שליחא אבתריה אדאזיל שליח בחדא אורחא אתא איהו בחדא כי אתא שליח אמר אשתו זינתה אתא לקמיה דמר שמואל א"ל אי מהימן לך זיל אפקה ואי לא לא תפיק מאי לאו אי מהימן עלך דלאו גזלנא הוא ורבא [9]אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואי לא לא תפקה ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך הקים להם בציץ שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר [10] רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו [11]אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה [12] ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה היכי דמי אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי [13]וכדאמר רב אחא בר [14]רב מניומי בעדי הזמה הבא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא מנא

מוסף רש"י

ושנעבדה בו עבירה. שנרגנו, ושהמית. אדם, על פי עד אחד. שאין אלא עד אחד כדכתיב ובמגיה, או על פי הבעלים. שאין שם עד אלא בעלים אמרו, דאי הוו ג' עדים כדבר הוי בסקילה, ואפילו בהנאה מיתסר (בכורות מא. וכע"ז זבחים עא.). **הבא נמי בעדי הזמה.** שהאחרונים האימו את הראשונים ואמרו שמנו שייתם, דדמתמנא דימינהו כדכתיב (דברים יח) ודרשו הסופסים היעב והנה עד שקר, ומוקמינן ליה בעמנו שייתם במקבת מנות (יבמות צד.).

מוסף תוספות

א. אפי' אם בעל היין מכחישו כיון שהוא עדיין שומר הוי אמר אביי נאמן. **ג.** הא בהדיא דרשינן בריש סוטה דעד אחד לא מהימן אטומאה בלא קינוי וסתירה דאתיא דבר דבר מממון. תוס' הרא"ש. ועי' מהרש"א. **ד.** שם בנ"א: מוקי לה אביי. **ה.** במכחישו או באומר איני יודע. תוס' הרא"ש. **ו.** ורבא מוקי לה בדשתק נמי. שם. **ז.** דהא רבא מודה בכולהו דשתיקה כהודאה ומ"ש הכא דהא מודה שדינתה. תוס' הרא"ש. **ח.** דשתיקתו לא עבדא ליה הודאה גמורה אלא דאמרי' שראה רגלים לדבר שהוא כדברי העד ולפיכך שתק הילכך ע"י רגלים לדבר ועדות העד הוא דאסרינן בשאר איסורים ולענין אכילת חלב נמי מביא קרבן אבל לדבר שבערוה לא אסרינן ברגלים לדבר כי האי דלא האמינה תורה ע"א באיסור ערוה אלא בקינא לה ונסתרה תחילה דאיכא רגלים לדבר טובא וכו'. שם. **ט.** דאפי' בעזרה אסור לכתחילה ללובשן שלא לצורך עבודה. תוס' יומא סט. **י.** אע"ג דאצטריך תמיד שלא יסיח דעתו ממנו [יומא ז:] מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו. תוס' הרא"ש. **כ.** ואפי' מאן דפסול בבתה היינו משום דמעלה עשו גבי זנות. תוס' כתובות כו: ד"ה אגן. **ל.** דהכא נמי מן הדין הוה מוקמינן ליה לינאי בחזקת כשרות אבל קיי"ל דתרי ותרי ספיקא דרבנן. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

צא א ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח סל' ג:

צא ג מיי' פכ"ד מהל' איסורי הל' יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קצח סעיף ע:

צב ד מיי' שם הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קטו סעיף ז וסימן קצח סעיף ע:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הקם וכו' ומפרש ר"ח. עי' יומא סט ע"א תד"ה בגדי כהונה:

תוס' ר"י הזקן

בעד אחד. שאמר לו אני מאמינך אע"פ שאינו יכול לידע דודאי (מוחר) [אסור] בה. היא היא. כמו הני דלעיל ואסורה. נגה. איחר. דלאו גזלנא. דנאמן כשאר עד אחד. אלמא אפילו בעד אחד הואיל ושתק אסורה. כבי תרי. אפקה ותן לה כתובתה ולצאת ידי שמים קאמר. ומסתברא שאע"פ שהיא מכחישתו אי מהימן ליה כבי תרי אם בא לצאת ידי שמים חייב להוציאה פירוש לצאת מידי ספק, דאע"ג דמאמין בדבריו לאו מילתא ברירא היא לגבי דהא ליכא תרי סהדי אלא חד סהדא וחד סהדא הכא לאו כלום הוא. אלא הואיל ומהימן ליה הריא לה הך אתתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן כל היכא דמהימן ליה. ולשון הר"ם פי"ח דאיסורי ביאה ה"ז יוציא כדי לצאת מידי ספק. ע"כ. איכא מ"ד דהואיל ומשום שסומך דעתו בדבריו הריא לה הך אתתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן, אי בתר הכי נהפכה דעתו ולא מהימן ליה אפילו לא נתן אמתלא וטעם מפני מה אינו מאמינו עתה אפילו הכי הואיל ואינו מאמינו עתה אם לא גרשה לא יגרשנה ושריא ליה, דהשתא איתברר ליה דלאו חתיכה דאיסורא היא לגביה, כי היכי דחתיכה דאיסורא ספק חלב ספק שומן דאסירא ליה מספק אי בתר הכי אתברר ליה דהויא שומן ודאי שריא ליה מכי אתברר ליה היתרא. ואיכא מ"ד דהואיל ומהימן ליה הוי ספק שאינו מתברר אע"פ שיהפך דעתו דלא מהימן ליה. ומסתברא דהא דאמרינן דהיכא דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא שאסור, הא"מ היכא דליכא סהדי אבל איכא סהדי דליכא איסורא מותר. של פרושים. של חכמי ישראל כלומר אינם שמחים בשמחתך. ומה אעשה. לידע אם כן הוא. הקם. תן ציץ הקדש על מצחך שיעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו לבן [למחות בך המיות כהן], ובגדי כהונה ניתנו ליהנות שלא בשעת עבודה. שהיו אומרים. עליו שלא היה כהן. שנשבית אמו בהר המודיעים. כרך של חשמונאי ונשאה אביו ושבויה פסולה לכהונה ונמצא שהוא חלל. היכי דמי. דקאמר דלא נמצא והחזיקוהו בכשרות. סמוך אהני. פיר"ש ואי אמרת אוקים תרי לחדי תרי ואוקים אתתא אחזקה, ה"מ אי איתא קמן והיתה באה לב"ד להתירה שאומרת לא נשביתי להתירה, אבל זה הנידון לפנינו אין לו חזקה דכשרות, שהרי מעידין על תחלת לידתו בפסול. ע"כ. ובפ' האשה שנתארמלה ביארנו האמת. בעד אחד. שהעיד שנשבית ושנים הכחישוהו. הזמה. שהזימו העדים דאמרו ביום שאתם מעידים הייתם עמנו במקום פלוני וגזירת הכתוב היא שהאחרונים נאמנים. שפחה. היינו עמה כל זמן [שהייתה שמה] ויחדנו להם שפחה תחתיה והיוונים* סבורים שהיא זו, ונאמנים דליכא הכחשה.

*בכת"י: והיום. ואולי צ"ל והיו, או והיו הם.

אמר רבי טרפון משל לעומד ומקריב על גבי המזבח. וא"ת מאי משל הוא זה הרי כמשל אפי' נודע שפסול היה נשעת עבודה אפ"ה עבודתו כשרה[א] כדמוכח בסמוך מקרא וכי האי גוונא גבי מקוה אם נמצא שמדידתו היתה תחלה בטעות טהרותיו טמאות למפרע אפילו לר' טרפון[ב] ואור"י דכתרתי פליגי פליגי בטהרות שנעשו על גביו למפרע מר אזיל בתר חזקה דמקוה ומר אזיל בתר חזקה דאדם ובשלא נודע חסרון המקוה למפרע [ג](ופליגי נמי בטמא שטבל במקוה ולאחר זמן נודע שהיה חסר במאה שעה שטהרותיו טהורות למפרע ואהא מייתי המשל) ופליגי נמי במקוה שטבל בה כהן ועבד עבודה ובאו עדים והעידו שהיה המקוה חסר קודם הטבילה רבי טרפון אומר כשירה העבודה מידי דהוה אבן גרושה וכן חלוצה ואהא קאי המשל[ד]:

שלח ואחוי. תרגום של והפשיט ושלח (ויקרא ח) מכאן יש להוכיח לכל דבר שיכול להתברר עד ח' נאמן עליו ואפילו עד ח' מכאיסו:

ולזרעו אחריו בין זרע בשר בין זרע פסול. וברים מכילתין (דף ד.) אמר זרע אין לה אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וכו' משמע דלשון זרע לא משמע אלא כשר וי"ל דשאני הכא דזרעו מיותר דהוה מצי למיכתב ולבניו שהרי בבנות לא שייך ברית כהונה ולכך דרשינן מיניה אפילו זרע פסול אבל התם אינו מיותר שהרי התם יש בו בת כמו בן:

כל מקום שיש קידושין ויש בו' וכל מקום שאין קידושין[ב] ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה. נראה לר"י דהך סתמא אתיא כרבי שמעון התימני דאמר בסוף פ' החולץ (יבמות מט.) יש ממזר מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין וכה"ג קאמר הכא[ד] ועוד נראה לר"י דהלכה כי הך סתמא אע"ג דאיכא סתמא אחרינא ביבמות (דף לב.) כר' עקיבא מ"מ הך סתמא עיקר משום דמתניא גבי הילכתא פסיקתא דקידושין[ה] ועוד דמצינו בהרבה מקומות כי האי סתמא כדקתני[ו] התם (יבמות דף יד:) פשיטא בני חייבי לאוין כשרים ניעהו ועוד תניד[ז] איזהו ממזר כל שאיסורו איסור ערוה ועונש כרת משמע דלא הוי ממזר אלא מחייבי כריתות[ח]:

מתני'

מנא אמינא לה דתנן [ט]אמר ר' שמעון מעשה במגורה של דסקים ביבנה שהיתה עומדת בחזקת שלימה [י]ומדדו ונמצאת חסירה כל טהרות שנעשו על גבה[יא] היה ר' טרפון מטהר ור' עקיבא [יב]ממטמא אמר רבי טרפון מקוה זה בחזקת שלם [יג]הוא עומד מספק אתה בא לחסרו אל תחסרנו מספק אמר רבי עקיבא אדם זה בחזקת טמא הוא עומד מספק אתה בא לטהרו אל תטהרנו מספק אמר רבי טרפון משל לעומד [יד]ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה [טו]שעבודתו כשירה אמר רבי עקיבא משל לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בעל מום [טז]שעבודתו פסולה אמר רבי טרפון אתה דימיתו לבעל מום ואני דמיתיו לבן גרושה או לבן חלוצה נראה למי דומה אי דומה לבן גרושה ולבן חלוצה נדוננו כבן גרושה או כבן חלוצה אם דומה לבעל מום נדוננו כבעל מום התחיל רבי עקיבא לדון מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים דבר אחר מקוה פסולו בגופו [יז]בעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים אמר ליה ר' טרפון עקיבא [יח]כל הפורש ממך כפורש מן החיים האי בעל מום שפסולו ביחיד היכי דמי אי דקא מכחיש ליה מי מהימן אלא דשתיק ודכותיה גבי בן גרושה ובן חלוצה דשתיק וקתני מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים ואביי אמר לעולם דקא מכחיש ליה ודקאמרת אמאי מהימן דאמר ליה שלח אחוי והיינו דקתני מקוה פסולו בגופו ובעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים ובן גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשירה מנלן אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא [יט]והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול אבוה דשמואל אמר [כ]מהכא [כא]ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה אפילו חולין שבו תרצה רבי יצאי אמר מהכא [כב]ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם [כג]וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה [כד]כשר ונתחלל בעל מום דעבודתו פסולה מנלן אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא [כה]לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום [כו]כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב אמר רב נחמן[כז] וי"ו דשלום קטיעה היא: **מתני'** [כח]כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה [כט]כשר ונתחלל בעל מום דעבודתו פסולה מנלן אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא [ל]לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום [לא]כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב אמר רב נחמן[לב] וי"ו דשלום קטיעה היא: [לג]כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד אחר הזכר ואיזה זו זו כהנת לויה וישראלית שנשאו לכהן לוי וישראל [לד]וכל מקום שיש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום ואיזה זו זו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר ואיזה זה [לה]זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה [לו]וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמותה ואיזה זה זה ולד שפחה ונכרית: **גמ'** כל מקום שיש קידושין אמר ליה רבי [לז]שמעון לרבי יוחנן כללא הוא דכל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר הרי

גר

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פרק י מהל' מקוואות הל' ו טור ש"ע י"ד סי' לא סעי' עא:
צד ב מיי' פ"ו מהלכות גיטין פ"ג הל' י:
צה ג מיי' שם הל' ח:
צו ד מיי' שם הלכה י:
צז ה מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' עו טוש"ע אה"ע סי' ח סעיף א ס"ב ג:
צח ו מיי' שם פט"ו הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:
צט ז מיי' שם הל' א טוש"ע שם סימן ד סעיף יג:
ק ח מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סימן ח סעיף ה:

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
במדבר כה יג
2. בָּרֵךְ יְיָ חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה מְחַץ מָתְנַיִם קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן יְקוּמוּן:
דברים לג יא
3. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לְיְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ:
דברים כו ג
4. לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם:
במדבר כה יב

מוסף תוספות

א. כיון שלא נודע לו פסולו באותה שעה. תוס' הרא"ש. ב. כדקתני בהדיא מקוה זה בחזקת שלם היה עומד. שם. ג. ומשל דר"ט לקרבנות ואודי לי מיהת בקרבנות קאמר. ואמר ר"ע לא. רשב"א. ד. דאילו לר"ע אפילו מחייבי לאוין הוי ממזר. ריטב"א. ה. דכהאי גוונא קרי הלכתא פסיקתא בב"ק [קב.]. תוס' יבמות מט. ד"ה שמעון.

תוס' ר"י הזקן

מגורה. מגורת מים כמין כריכה. של דיוסקוס. שם אדם. מטהר. דאמר השתא הוא דחסר וכשטבלו בו היה שלם. מטמא. דלא ידענן מאימת חסר ונמצא שאין טבילה. ביחיד. בא אחד ואמר מדדתיו ונמצא חסר נאמן דעד אחד נאמן באיסורים. ביחיד. בא אחד ואמר בעל מום הוא נאמן. שלח אחוי. אם אינך בעל מום הפשט בגדיך וגראה. **מתני'**. שיש קדושין. שקדושין תופסין בה. ואין עבירה. בנישואיה שלא אסרה תורה. ויש עבירה. כגון חייבי לאוין.

מוסף רש"י

ונודע שהוא בן גרושה. כהן חלל זר גמור הוא, דכתיב נכהן הנשא גרושה (ויקרא כא) לא יחלל זרעו, שממלנו מדין כהונה (פסחים עב:). **ברך ה'** חילו. כהנים כתיב, ישימו קטורה באפך וגו' וסמיך ליה ברך ה' חילו, חלנים שבו (פסחים עב:). **כל** מקום שהקידושין תופסין, ויש עבירה. בגוחן קידושין (חמורה ה:).

ז) בתוספתא דמקוואות פ"ו ה"ח ועי' בפי' רבינו שמשון בפ"ב משנה ג, ב) [בכמ"י: ומדבור. ונראה דבל"ן], ג) [בכמ"י נוסף: למפרע. וכ"ה בכמה דאמנויס], ד) [בכמ"י: היה, וכן בהמשך בדברי ר"ע], ה) מרומות פ"ח מ"ח (תוספתא דתרומות פרק מ) [פסחים עב: מכות יח:], ו) [בכמ"י: ובעל, ונראה דבל"ן], ז) [זבחים יג.], ח) פסחים עב: מכות יב., ט) ר"ה כה: ע"ש סנהדרין כח: ע"ש, י) [בכמ"י נוסף: שהיה], כ) נזיר מב:, ל) [בכמ"י ובילקו"ש רש פנחס נוסף: בר יצחק], מ) ממורה ה:, נ) [מקו שהוא ר"ש בן לקיש] [וכ"ה בכמ"י ובירושלמי], ס) [בדפו"י ובכ"י רי"ף: למשפחותם], ע) [במדבר ו, ב. ועי"ש בנס"י], פ) [לקמן סח ע"א], צ) [בדפו"י ובכ"י רי"ף: הגלנ], ק) [בכ"י רי"ף: הולד מלנ], ר) [לקמן קז ע"ב. ובדפו"י בגמ' ליף לה], ש) [בדפו"י שחברו, וכל"ל. ויש ליתן פסיק אחר עבד], ת) ת"י, א) [בדפו"י לי, ונראה דבל"ן], ב) [נראה דיש לגוסיף וכו'], ג) [ל"ל בדקאמר. רש"ש. וכע"ז בתוי"ט], ד) [בינמות יד ע"א ולקמן עה ע"ב ועיין רש"ש], ה) וע"ע תוס' יבמות מט. ד"ה שמעון].

ז) בתוספתא דמקוואות פ"ו ה"ח ועי' בפי' רבינו שמשון בפ"ב משנה ג, ב) [בכמ"י: ומדבור. ונראה דבל"ן], ג) [בכמ"י נוסף: למפרע. וכ"ה בכמה דאמנויס], ד) [בכמ"י: היה, וכן בהמשך בדברי ר"ע], ה) מרומות פ"ח מ"ח (תוספתא דתרומות פרק מ) [פסחים עב: מכות יח:], ו) [בכמ"י: ובעל, ונראה דבל"ן], ז) [זבחים יג.], ח) פסחים עב: מכות יב., ט) ר"ה כה: ע"ש סנהדרין כח: ע"ש, י) [בכמ"י נוסף: שהיה], כ) נזיר מב:, ל) [בכמ"י ובילקו"ש רש פנחס נוסף: בר יצחק], מ) ממורה ה:, נ) [מקו שהוא ר"ש בן לקיש] [וכ"ה בכמ"י ובירושלמי], ס) [בדפו"י ובכ"י רי"ף: למשפחותם], ע) [במדבר ו, ב. ועי"ש בנס"י], פ) [לקמן סח ע"א], צ) [בדפו"י ובכ"י רי"ף: הגלנ], ק) [בכ"י רי"ף: הולד מלנ], ר) [לקמן קז ע"ב. ובדפו"י בגמ' ליף לה], ש) [בדפו"י שחברו, וכל"ל. ויש ליתן פסיק אחר עבד], ת) ת"י, א) [בדפו"י לי, ונראה דבל"ן], ב) [נראה דיש לגוסיף וכו'], ג) [ל"ל בדקאמר. רש"ש. וכע"ז בתוי"ט], ד) [בינמות יד ע"א ולקמן עה ע"ב ועיין רש"ש], ה) וע"ע תוס' יבמות מט. ד"ה שמעון].

גמ' גר שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה. דגר מותר בממזרת לר' יוסי דאמר קהל גרים לא מקרי קהל לקמן בפרק בתרא (דף עג.): **ונתגייר.** גבי קידושין ויש עבירה במתני' **בהדי אלמנה לכ"ג: כל מקום דסיפא.** דיש קידושין ויש עבירה כל מקום כללא משמע לאתויי הך דלא פריש לה בהדיא: **ואיבעית אימא לעולם רבי יוסי היא.** דאמר גר מותר בממזרת ודקשיא לך כללא היא מתניתין לאו כללא כיון דלהכי תנא בה ואיזו זו היא כהנת ולויה כו' למימרא דהני הוא דהולד הולך אחר הזכר אבל יש אחרים אע"פ שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הפגום: **ואיזו זו ואיזו לא.** כלומר אם כן דאיזו זו דוקא אבל מידי אחרינא לא אזיל אחר הזכר גבי יש קידושין ואין עבירה: **והרי חלל וכו'.** ותנן לקמן (דף עז.) בת חלל זכר פסולה לכהונה אלמא אחר הזכר הוא ומיקרי חללה: **ברבי דוסתאי ס"ל.** לתנא דידן דאמר (שם) בנות ישראל מקום טהרה לחללין ובתה כשרה לכהונה: **והרי ישראל שנשא חללה דיש קידושין ואין עבירה.** דלא אסורה אלא לכהנים והולד הולך אחר הזכר דתנן לקמן (שם) בתו כשירה לכהונה ולא אמרינן חללה היא כפגום שבשניהם: **ונתגייר בהדיא.** גבי כהנת לויה וישראלית. ומשני משום דלא מתני לה אינה נישאת לו לתנא עם השאר בנשין קלר דנימא ואיזו כהנת לויה וישראלית וחללה שנשאו לכהן לוי וישראל דמשמע חללה נמי לכהן אין עבירה: **והאיכא.** יש קידושין ואין עבירה דהולד הולך אחר הזכר הא דרבה בר בר חנה: **מנרי שני.** שנתגייר אביו: **מנרית ראשונה.** שנתגיירה היא: **בנה שלישי.** ומותר לישא ישראלית כדכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם לכיון דיש קידושין ואין עבירה לבית אבותם קרינא ביה כישראל. והא דאמרינן ביבמות (דף עח.) להם הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מגרית או מגרי שנשא ישראלית דיש קידושין ויש עבירה עד שלשה דורות הולד הולך אחר המגרי דולדו להם כתיב ואחריהם הולכים הולדות אבל לענין מגרי ומגרית לא מגמר לן האי להם מידי דהא בתרוייהו להם קרינא ביה והוא מגרי והיא מגרית: **ולרב דימי.** דאמר ביבמות בפרק הערל (דף עח.) דשני הוא ויליף לה מאשר יולדו הכתוב תלאו בלידה למימרא דבתר אימיה שדינן ליה מדלא כתיב אשר יולידו: **והאיכא.** גבי יש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הפגום הא דכי אתא רבין וכו' בחומות הלך אחר הזכר אים ואשה הבאים משני אומות [כדלקמן] נתגיירו. דיש קידושין ואין עבירה: **הולד הולך אחר הפגום.** כדלקמן בשמעתין ומתניתין מני הולד הולך אחר הזכר: **מנא איזו זו.** דרישא למעוטי ולאשמועינן דמתני' לא כללא כייל. ומרישא דמילתיה דרבין ליכא לאקשויי למימר ונתנייה במתניתין גבי הולד הולך אחר הזכר דמתניתין בשי קידושין מיירי והני דלא נתגיירו אין כאן קידושין: **האי מאי.** אסוגיא דשמעתין פריך דשיינן לעיל ואי בעית אימא רבי יוסי היא אי אמרת בשלמא רבי יהודה היא דאמר גר אסור בממזרת לפיכך בנו הולך אחר הפגום כדין כל מקום שיש קידושין ויש עבירה איכא לתרוצי כל מקום דמתניתין לאתויי מאי ואיזו זו למעוטי מאי כל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה דבתו כשרה לכהונה הולך אחר הזכר: **ודרבה בר בר חנה.** מגרי שני שנשא מגרית ראשונה דיש קידושין ואין עבירה לפיכך הולד שלישי: **ואיזו זו למעוטי דרב דימי ודרבין.** כלומר ואיזו זו דרישא דמשמע אבל בעלמא לא אזיל אחר הזכר אי ס"ל כרב דימי דאף מגרי שני שנשא מגרית ראשונה בנה שני אשמועינן איזו זו דמתניתין למעוטי הא דלא אזיל בתר זכר וכל מקום דרישא לא תיתי אלא ישראל שנשא חללה וכדרבין[ג] דאמר נתגיירו הלך אחר הפגום ולא אזיל אחר זכר ואף על גב דאין עבירה ואי ס"ל כרבה בר בר חנה מייתינן ליה מכל מקום דרישא ואיזו זו למעוטי דרבין לחודא: כל

מתני' ר' יהודה היא. הקשה ה"ר יעקב מקולי לר' יהודה נמי איכא למיפרך הרי גר מגריא[א] שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה כדאמר לקמן (דף עד:) דמודה הוא בפסולי קהל דהיינו גר מגרי דמותר בממזרת ואפ"ה אמר דהולד הולך אחר הפגום והוי ממזר ומיהו ר"י בר אברהם דהגמרא לא נחית לאקשויי אא"כ יש אחד מהם כשר כגון גר כשר הראוי לבא בקהל שנשא ממזרת דהכי משמע ליה השתא דיש קידושין ואין עבירה וגר מגרי שנשא ממזרת שניהם פסולים ולכך לא רצה להקשות מייה מיהו בתר הכי פריך ממגרי אף על גב דאינו כשר לבא בקהל וה"ה דהוה מצי למיפרך ממגרי שנשא ממזרת אלא דפריך ליה שפיר:

ונתנייה. פי' בסיפא תנא כל מקום לאתויי ולא פריך ולתנייה בהדיא כדפריך בסמוך דכיון דסבר גר אסור בממזרת דאיקרו קהל הוי קלא בכלל ממזרת ונתיה לישראל דתני במתניתין ולא צריך למיתנייה במתניתין טפי כולי האי ומ"מ איצטריך למיתני כל מקום דאי לאו הכי לא הוה מצי לאתויי מ"(אלא) ממזרת ונתיה לישראל לבד:

והרי חלל שנשא בת ישראל והולד הולך אחר הזכר. פירוש שהוא חלל כמו אביו וא"ת מאי פריך מה להבן פסול לאו משום דאזלינן בתר הזכר לחודיה אלא משום דנקבה פגומה שהיא אמו שהזכר פוסלה בביאתו והוי חללה ויש לומר דע"כ פסולו של בן לאו משום פסול דנקבה הוא דהא ישראל שנשא חללה יוכיח שבתו כשרה לכהונה ואף על גב שאמה פסולה אם כן משמע דאזלינן דוקא בתר הזכר לכן פריך שפיר:

הא מני ר' דוסתאי דאמר בנות ישראל בו'. וא"ת אמאי לא משני תנא כל מקום לאתויי כדאמרינן על ישראל שנשא חללה ויש לומר דא"כ מצינו למיפרך ונתנייה בהדיא ולא מצי נמי לשנויי משום דלא מתני לה דהיכי נתנייה כדאמרינן בסמוך דהא ודאי מצי למיתני במתניתין בהנת שנשאת לכהן ולוי ולישראל ולחלל שהרי לא הוחזרו כשרות לישראל לפסולים[ב]:

בנה שלישי הוי. פירש בקונטרס ומותר לישא ישראלית כדכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם לכיון דיש קידושין ואין עבירה לבית אבותם קרינא ביה כישראל והא דקאמר ביבמות (דף עח.) להם הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מגרית או מגרי שנשא ישראלית דיש קידושין ויש עבירה עד ג' דורות הולד הולך אחר המגרי[ג] דולדו להם כתיב אחריהם הולכים הולדות אבל במגרי ומגרית לא מיגמר לן[ד] הא להם מידי דהתם[ה] בתרוייהו להם קרינא ביה הוא מגרי והיא מגרית עכ"ל ודקדק הר"ם דלא תימא דוקא ישראל שנשא מגרית שייך לומר הלך אחר פסולן לפי שאין שניהם פסולין אבל בשניהם פסולין לא שייך לומר הלך אחר פסולן דשניהם פסולים שהרי עמוני ומגרית שניהם פסולים והולכים אחר הפגום[ו] אלא הדבר תלוי בזה כשהם משני עממים שייך לומר כן דקרא בשני עממים איירי וקאמר הלך אחר הפסול שבכל עם ועם אבל כששניהם מעם אחד לא שייך לומר כן:

בל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרבה בר בר חנה ואיזו זו למעוטי דרבין ורב דימי. פירוש או אי קתני כלומר אי אתיא כל מקום דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה א"כ אתיא איזו זו למעוטי דרבין אבל לא דרב דימי משום דהא דרב דימי ליתא כיון דמילתא דרבה בר בר חנה איתא שהרי דברי זה סותרים את דברי זה דרבה בר בר חנה קאמר מגרי שני שנשא מגרית ראשונה בנה שלישי ולדברי רב דימי אינו אלא שני ואי לא אתיא כל מקום דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה משום דליתא הילכתא כוותיה א"כ נוכל לומר דאיזו זו דרישא אתי למעוטי ההיא דרב דימי: מנא

גמ' ר' יהודה היא. הקשה ה"ר יעקב מקולי לר' יהודה נמי איכא למיפרך הרי גר מגריא[א] שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה כדאמר לקמן (דף עד:) דמודה הוא בפסולי קהל דהיינו גר מגרי דמותר בממזרת ואפ"ה אמר דהולד הולך אחר הפגום והוי ממזר ומיהו ר"י בר אברהם דהגמרא לא נחית לאקשויי אא"כ יש אחד מהם כשר כגון גר כשר הראוי לבא בקהל שנשא ממזרת דהכי משמע ליה השתא דיש קידושין ואין עבירה וגר מגרי שנשא ממזרת שניהם פסולים ולכך לא רצה להקשות מייה מיהו בתר הכי פריך ממגרי אף על גב דאינו כשר לבא בקהל וה"ה דהוה מצי למיפרך ממגרי שנשא ממזרת אלא דפריך ליה שפיר:

ונתנייה. פי' בסיפא תנא כל מקום לאתויי ולא פריך ולתנייה בהדיא כדפריך בסמוך דכיון דסבר גר אסור בממזרת דאיקרו קהל הוי קלא בכלל ממזרת ונתיה לישראל דתני במתניתין ולא צריך למיתנייה במתניתין טפי כולי האי ומ"מ איצטריך למיתני כל מקום דאי לאו הכי לא הוה מצי לאתויי מ"(אלא) ממזרת ונתיה לישראל לבד:

והרי חלל שנשא בת ישראל והולד הולך אחר הזכר. פירוש שהוא חלל כמו אביו וא"ת מאי פריך מה להבן פסול לאו משום דאזלינן בתר הזכר לחודיה אלא משום דנקבה פגומה שהיא אמו שהזכר פוסלה בביאתו והוי חללה ויש לומר דע"כ פסולו של בן לאו משום פסול דנקבה הוא דהא ישראל שנשא חללה יוכיח שבתו כשרה לכהונה ואף על גב שאמה פסולה אם כן משמע דאזלינן דוקא בתר הזכר לכן פריך שפיר:

הא מני ר' דוסתאי דאמר בנות ישראל בו'. וא"ת אמאי לא משני תנא כל מקום לאתויי כדאמרינן על ישראל שנשא חללה ויש לומר דא"כ מצינו למיפרך ונתנייה בהדיא ולא מצי נמי לשנויי משום דלא מתני לה דהיכי נתנייה כדאמרינן בסמוך דהא ודאי מצי למיתני במתניתין בהנת שנשאת לכהן ולוי ולישראל ולחלל שהרי לא הוחזרו כשרות לישראל לפסולים[ב]:

בנה שלישי הוי. פירש בקונטרס ומותר לישא ישראלית כדכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם לכיון דיש קידושין ואין עבירה לבית אבותם קרינא ביה כישראל והא דקאמר ביבמות (דף עח.) להם הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מגרית או מגרי שנשא ישראלית דיש קידושין ויש עבירה עד ג' דורות הולד הולך אחר המגרי[ג] דולדו להם כתיב אחריהם הולכים הולדות אבל במגרי ומגרית לא מיגמר לן[ד] הא להם מידי דהתם[ה] בתרוייהו להם קרינא ביה הוא מגרי והיא מגרית עכ"ל ודקדק הר"ם דלא תימא דוקא ישראל שנשא מגרית שייך לומר הלך אחר פסולן לפי שאין שניהם פסולין אבל בשניהם פסולין לא שייך לומר הלך אחר פסולן דשניהם פסולים שהרי עמוני ומגרית שניהם פסולים והולכים אחר הפגום[ו] אלא הדבר תלוי בזה כשהם משני עממים שייך לומר כן דקרא בשני עממים איירי וקאמר הלך אחר הפסול שבכל עם ועם אבל כששניהם מעם אחד לא שייך לומר כן:

בל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרבה בר בר חנה ואיזו זו למעוטי דרבין ורב דימי. פירוש או אי קתני כלומר אי אתיא כל מקום דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה א"כ אתיא איזו זו למעוטי דרבין אבל לא דרב דימי משום דהא דרב דימי ליתא כיון דמילתא דרבה בר בר חנה איתא שהרי דברי זה סותרים את דברי זה דרבה בר בר חנה קאמר מגרי שני שנשא מגרית ראשונה בנה שלישי ולדברי רב דימי אינו אלא שני ואי לא אתיא כל מקום דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה משום דליתא הילכתא כוותיה א"כ נוכל לומר דאיזו זו דרישא אתי למעוטי ההיא דרב דימי: מנא

עין משפט נר מצוה

קא א מיי' פט"ו מהל' אסורי ביאה הל' ז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף כב:

קב ב ג מיי' פרק י"ט מהל' אסורי ביאה הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן ח סעיף ב:

קג ד מיי' שם פי"ב הלכה כ סמג לאוין קיב קטו טוש"ע שם סימן ד סעיף ו:

קד ה מיי' שם הלכה כא סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

תוס' ר"י הזקן

גמ'. נשא ממזרת. דקהל גרים לא איקרי קהל לר' יוסי. מצרי [שני]. שנתגייר אביו ונמצא שהוא שני. ראשונה. שנתגיירה היא. שלישי. ומותר לישראל דכתיב [דברים כג, ט] דור שלישי יבא להם בקהל ה'.

מוסף רש"י

גר שנשא ממזרת הולד ממזר. דכתיב לו הלך אחר פסולי (לקמן עב:). דאמר **גר לא ישא ממזרת.** קסבר דקהל גרים איקרי קהל (שם). **באומות** הלך אחר הזכר. בשבע אומות לענין לא תחיה כל נשמה, הלך אחר הזכרים, נתגיירו **הלך אחר הפגום** שבשניהם. לענין ייחסין. (יבמות עח.).

מוסף תוספות

א. מצרי שני או גר עמוני דמודה דלא איקרו קהל. תוס' הרא"ש.